

www.mladinski-delavec.si
Razvoj modelov neformalnega in formalnega izobraževanja za mladinskega delavca za vključevanje v programe organizacij

Mladinsko delo v izbranih državah evropske unije

Avtor: Petra Pucelj Lukan

Kazalo

Švedska	4
Slovaška	6
Estonija	7
Literatura	9

V Evropski uniji so postavljene smernice za mladinsko delo, vendar je mladinska politika v vsaki državi konkretno odvisna tudi od značilnosti vsake države. Države članice Evropske unije imajo tako zakonodajo na področju mladine, mladinskega dela in mladinske politike zelo različno urejeno. To področje večinoma urejajo z akcijskimi načrti, nacionalnimi programi, strategijami in podobno. Zakonodaja in programski dokumenti evropskih držav večinoma ne definirajo mladinske politike; izjemi sta le Flamska in Litva (Divjak, Šporar, 2005). Drugi zakoni in dokumenti ne definirajo mladinske politike, omenjajo pa cilje in načela mladinske politike ter pristojnosti posameznih teles tega področja. "Vzrok temu je dejstvo, da ima le manjšina držav sistemski mladinski zakon, kajti cilji, načela in usmeritve mladinske politike so bolj materija strateških dokumentov kot pa zakonodaje (prav tam: 11). V nadaljevanju je opisanih nekaj različnih primerov mladinske politike držav Evropske unije. Izbrala sem jih na podlagi razpoložljivih podatkov in tega, da so lahko primer dobre prakse za Slovenijo. Na podlagi tega pregleda bo jasneje vidno, kako se lahko smernice Evropske unije udejanjajo in realizirajo na različne načine.

Mladinske zakone evropskih držav lahko ločimo v tri glavne skupine (Zakon o mladinskem delu in mladinski politiki, 2006). V prvem sklopu so države, ki imajo zakonodajo o podpori mladine (Finska, Irska, Grčija). Ta zakonodaja vključuje podporo storitev mladinskega dela, javno financiranje mladinskih organizacij, neformalno izobraževanje in prosti čas. Drugi sklop držav mladinske zakone predpisuje v okviru socialnega varstva (Nizozemska, Belgija) in postavlja mejo med odgovornostjo družine in družbe do mladih. Tretji sklop pa vsebuje zakonodajo o zaščiti mladine (Avstrija) in vsebuje določila o zaščiti in varstvu mladine v nedružinskih sferah življenja (prav tam).

Veliko držav pa področij mladinskega dela in politike ne ureja z zakoni, ampak z različnimi strateškimi dokumenti (Divjak, Šporar, 2005). V Komentariju k primerjalno-pravni analizi (Škulj, 2006 b) lahko preberemo, da »od 32-ih držav, ki sodelujejo v programu Mladina, je za področje mladine pristojno ministrstvo, ki pokriva tudi izobraževanje, v 13-ih državah, pri čemer je 8 držav z ministrstvom v podobni konfiguraciji (šolstvo in šport) kot v Sloveniji. V vseh drugih državah je dodano še kakšno večje področje (predvsem kultura in raziskovanje, tudi zaposlovanje). V 5-ih državah je pristojni organ na nacionalni ravni lociran v ministrstvu, ki pokriva tudi družino. Med pogostimi lokacijami so tudi ministrstva, ki vključujejo področje socialne varnosti (7 držav). Pregled izvajanja mladinske politike v vseh državah pokaže, da je le-ta na nacionalni ravni vedno povezana z osrednjimi cilji, ki naj jih dosega mladinska politika v posamezni državi, odgovornost pa nosi tisto ministrstvo, ki se največ ukvarja z mladinsko politiko na splošno. Zato je debata o alokaciji na državni ravni pristojnega organa na enem izmed ministrstev vedno povezana z naborom ciljev, ki naj jih dosega mladinska politika.« Na splošno večina držav v splošnih določbah zakonov o mladinskem delu določa namen zakona in definira določene termine. Povprečna starostna meja mladine je v sklopu teh zakonov med 15. in 29. letom starosti. Presenetljivo veliko dokumentov starostno mejo postavlja zelo nizko (3 ali 7 let), torej velik delež »mladih« predstavljajo otroci, ki pa še niso dovolj zreli za aktivno sodelovanje pri oblikovanju odločitev, ampak so lahko le uporabniki storitev (Divjak, Šporar, 2005).

Ureditve organizacijske strukture v evropskih državah so si kljub vsem razlikam med seboj dokaj podobne, saj vse:

- »dokaj natančno določajo vloge različnih akterjev na področju mladinskega dela,
- organizacijsko strukturo določajo decentralizirano (veliko nalog imajo regionalne oziroma lokalne uprave),
- kot izvajalce večinoma določajo mladinske organizacije« (Divjak, Šporar, 2005: 12).

Nov okvir za sodelovanje na področju mladine skuša dati Bela knjiga (Bela knjiga Evropske komisije Nove spodbude za evropsko mladino, 2002). Za nov okvir sodelovanja predlaga dva glavna vidika (prav tam):

- uporabo odprte metode usklajevanja na področju mladine in
- večje upoštevanje mladine v drugih politikah.

Med različnimi dejavnostmi, ki so primerne za področje mladine in ustrezajo odprti metodi usklajevanja, Evropska komisija tako definira participacijo, prostovoljno delo, informiranje, boljšo ozaveščenost javnih organov o zadevah, ki skrbijo mlade, in bolj splošno še karkoli, kar bi morda prispevalo k razvijanju in priznavanju dejavnosti na področju mladih (npr. mladinski klubi, ulično delo, projekti za spodbujanje aktivnega državljanstva, vključevanje, solidarnost med mladimi itd.) v tistem delu, ki ga ne pokrivajo druge politike, kot so zaposlovanje, vključevanje v družbo in izobraževanje (prav tam).

Kot bo razvidno na prihodnjih straneh, imajo v nekaj državah Evropske unije veliko pristojnosti lokalne in regionalne oblasti. Ampak, kot pravi Škulj (2006), to ne sme presenečati, saj na področju mladinskega dela in mladinske politike velja načelo subsidiarnosti. Tako je »osnova na najnižji možni ravni, vse višje ravni pa so namenjene bodisi podpori delovanja lokalnih ravni, bodisi izvajanju racionalne centralizacije dejavnosti na višjih ravneh (prav tam: 4). V nadaljevanju bodo predstavljene mladinske politike Švedske, Slovaške in Estonije.

Švedska

Švedska mladinska politika ima dva glavna cilja: omogočiti mladim dostop do socialnega varstva (doseganje materialnega, kulturnega in socialnega življenjskega standarda) in do moči oziroma procesa odločanja. Vlada vsako leto določi prioritete, kjer je ukrepanje za izboljšanje življenja mladih še posebej pomembno (Divjak, Šporar, 2005). Pokriva vsa področja, ki se tičejo tematik, povezanih z življenjem mladih: tako tradicionalna področja, kot sta prosti čas in šolanje, kot tudi področje dela, zdravja in družinskega življenja (Swedish national youth policy¹). Švedska nacionalna politika je tako usmerjena na vse mlade in na to, da imajo vsi čim bolj enake možnosti (prav tam).

Pri oblikovanju prednostnih ciljev in ukrepov za doseg le-teh upoštevajo štiri vidike mladih: mladi kot sredstvo oziroma vir (imajo edinstveno znanje, izkušnje in vrednote), mladi imajo pravice (zagotovljena jim mora biti socialna in ekonomska varnost, dobre priložnosti za razvoj), podpirati je potrebno neodvisnost in samo-odgovornost, mladi se med seboj razlikujejo (imajo različne življenjske cilje in vrednote, to različnost pa je potrebno spodbujati) (Divjak, Šporar, 2005).

1 <http://www.ungdomsstyrelsen.se/kat/0,2070,1413,00.html>

Akcijski program švedske mladinske politike tako zajema ukrepe za:

- omogočanje dostopa do dobre izobrazbe čim večjemu številu mladih,
- poenostavitev vstopa mladih na trg dela,
- zagotavljanje bivanjskih prostorov za mlade,
- zdravstveno in socialno varnost mladih,
- povečanje vpliva in vključenosti mladih v družbeno življenje,
- aktivno preživljanje prostega časa in udejstvovanje na področju kulture (prav tam).

Mladinsko delo na Švedskem obsega tudi ukrepe in sredstva za šolanje in izobraževanje mladih, kar dopolnjuje družinsko vzgojo mladih ali socialno izobraževanje v drugih sferah privatnega življenja, ki se izvaja zunaj formalnega izobraževanja (Gradivo za regijski posvet, 2005). Vse to ureja zakon o mladinskem delu (Bundes-Jugendfördeungsgesetz 2000, The Swedish Youth Report on the Implementation of the World Programme of Action for Youth, 2005). V zakonu so opredeljene definicije, povezane z mladinskim delom, definirani so pogoji za pridobitev sredstev za izvajanje mladinskega dela in oblike denarne pomoči ter sodelovanje in izmenjavo informacij med različnimi nivoji (prav tam).

Na Švedskem je mladinsko delo organizirano na treh ravneh: nacionalni, regionalni, lokalni. Lokalne skupnosti tako same oblikujejo modele in metode za zagotavljanje mladinskega dela ter same zagotovi-jo sredstva za organizacijo in izvajanje mladinskega dela².

Jeseni 2004 so oblikovali zakonski osnutek »The Power to Decide – the Right to Welfare«, ki poudarja dostop do moči in dostop do blaginje³. Da bi razjasnili, katere so meje delovanja mladinske politike, so določili pet glavnih področij mladinske politike: učenje in osebni razvoj (napredek), zdravje in ranljivost, vpliv in predstavljanje, samopomoč, kultura in prosti čas. Celotna mladinska politika Švedske sedaj temelji na teh petih področjih. Na splošno pa švedska mladinska politika temelji na principu »pomagati mladim, da so lahko mladi«. Mlade definira kot socialno kategorijo, življenjsko fazo in kot generacijo (The Swedish Youth Report on the Implementation of the World Programme of Action for Youth, 2005).

Na splošno pa švedska mladinska politika zajema mlade, stare od 13 do 25 let. Za koordinacijo področja mladinske politike je odgovorno ministrstvo za kulturo. Oddelek za mladinsko politiko pa tesno sodeluje z Državnim centrom za mladino (National Youth Unit), ki je neodvisna organizacija, odgovorna za koordinacijo različnih ministrstev, ki pokrivajo mladinski sektor²¹. Centralni oddelek za mladino sodeluje z lokalnimi oblastmi, da imajo lahko vedno več moči pri posredovanju v Državnem centru za mladino. Parlament odloča o sprejemu mladinske politike, »Cultural Affairs Committee« pa je odgovoren za koordinacijo tega, kar je sprejel parlament (prav tam).

Struktura švedske mladinske politike je: na vrhu vladna politika, spodaj mestne (regionalne) uprave, vmes pa je »National Board for Youth Affairs« (Ungdomsstyrelsen), ki koordinira med njima in s tem realizira medsektorsko mladinsko politiko (The Swedish Youth Report on the Implementation of the World Programme of Action for Youth, 2005). Okrožja imajo relativno šibko vlogo, »National Council for Swedish Youth Organisations« (LSU; krovna organizacija nevladnih mladinskih organizacij) pa ima ambivalentno vlogo.

² <http://www.infoyouth.org/article1457.html>

³ <http://www.ungdomsstyrelsen.se/kat/0,2070,1413,00.html>

Zaradi decentralizirane mladinske politike imajo regionalne oblasti možnost, da same oblikujejo mladinsko politiko. To je prednost, ker omogoča fleksibilnost in prilagojenost mladinske politike lokalni skupnosti. Po drugi strani pa lahko pride do finančnih nesorazmerij med posameznimi skupnostmi (Bois-Reymond, 1999).

Slovaška

Slovaška vlada je leta 2001 sprejela Osnove nacionalne politike o otrocih in mladini do leta 2007, ki služijo kot podlaga za razvoj mladinskega dela. Ministrstvo za šolstvo je sicer leta 1995 pripravilo Zakon o varstvu in podpori mladine, ki pa zaradi premajhne podpore drugih ministrstev na vladi ni bil sprejet (Divjak, Šporar, 2005).

Danes so glavna načela slovaške mladinske politike (prav tam):

- medgeneracijsko partnerstvo (mladi bi morali biti bolj vključeni v družbeno življenje; potrebna je večja aktivnost tako odraslih in različnih institucij kot samih mladih),
- solidarnost in socialna pravičnost (zagotovitev enakih možnosti dostopa),
- aktivno in participativno državljanstvo (mladinske iniciative so upoštevane na področjih mladinskih storitev, aktivnostih za prosti čas in delno na področju varstva okolja, bolj bi jih morali upoštevati tudi na drugih področjih),
- socialna in ekonomska vključenost (mlade je treba vključiti v socialno in ekonomsko družbeno življenje in identificirati vse možne načine za zmanjševanje družbeno nesprejemljivega obnašanja mladih in povečevanje socialne varnosti mladih).

Državne aktivnosti na področju mladinske politike so oblikovane v okviru podpore in zaščite. Podpora pomeni dejavnosti vladnih institucij, ki v okviru nacionalne mladinske politike spodbujajo mlade k participaciji v socialnem in političnem življenju, spodbujajo pa tudi implementacijo nalog, ki izhajajo iz nacionalne politike (zlasti to pomeni ustvarjanje pogojev za izpolnitev vseh funkcij družine, izobraževanje, podpora pred vstopom na trg dela, ustvarjanje pogojev za delovanje mladinskih civilnih združenj ...). Zaščita pa pomeni državne dejavnosti, usmerjene k odpravi negativnih in grozečih pojavov, zmanjševanju njihovega vpliva na otroke in mladino, reševanju problemov, ki ovirajo razvoj otrok in mladine (varstvo civilnih pravic in svoboščin, varstvo zdravja, varstvo mladih s posebnimi potrebami ...) (prav tam).

Cilji slovaške mladinske politike so:

- ustvarjanje pogojev, v katerih bo mladinsko delo usmerjeno v iskanje priložnosti, ne pa samo v identificiranje problemov,
- zbiranje in spoštovanje mnenj mladih (zlasti v okviru strategij mladinske politike, regionalnega razvoja, varstva okolja, sistema socialnega varstva ...),
- ustvarjanje pogojev za izobraževanje in pridobitev spretnosti s formalnim in neformalnim izobraževanjem,
- vzpostavitev sistema za spremljanje in nadzor izvrševanja mladinske politike (prav tam).

Estonija

Estonija ima področje mladinskega dela urejeno z dvema dokumentoma. Splošen okvir podaja Zakon o mladinskem delu (Youth Work Act, 1999), podrobneje pa to tematiko definira Koncept mladinskega dela (Youth Work Concept of Estonia, sprejet 2001), ki določa tudi vloge posameznih akterjev, organizacijo in financiranje (Estonian youth work in brief, 2007).

V Zakonu imajo mladinsko delo definirano kot ustvarjanje pogojev za dejavnosti mladih, ki spodbujajo njihov razvoj in jim omogočajo aktivnosti zunaj družine, izobraževanja in dela na podlagi njihove svobodne odločitve. Vsebino mladinskega dela sestavljajo socialno, kulturno in zdravstveno izobraževanje mladih z namenom njihovega fizičnega in psihičnega razvoja (Divjak, Šporar, 2005). Mladinsko delo tako mladim zagotavlja pogoje za izvajanje aktivnosti, ki pospešujejo njihov razvoj in jim omogoča prostovoljno ukvarjanje z aktivnostmi zunaj družine, formalnega izobraževanja ali zaposlitve (Gradivo za regijski posvet, 2005).

Zakon ureja tudi organizacijo mladinskega dela nasploh in tam definira (Estonian youth work in brief, 2007):

- naloge ministrstva za šolstvo in lokalnih skupnosti pri zagotavljanju mladinskega dela,
- mladinske organizacije in register mladinskih organizacij,
- mladinske kampe, njihov status ter register mladinskih kampov in njihov nadzor,
- financiranje iz državnega proračuna (lokalna raven v tem zakonu ni urejena).

Mladinsko delo urejajo na treh nivojih: na nacionalnem nivoju (ministrstvo), na nivoju okrožij in na lokalnem nivoju.

Naloge ministrstva so, da pripravlja nacionalne programe za mladinsko delo, da podpira aktivnosti mladinskih organizacij, nadzoruje porabo namenskih sredstev, usklajuje organizacijo aktivnih počitnic za mlade, vzdržuje sistem informiranja mladih, evalvira rezultate in študije o mladinskem delu in vzdržuje seznam mladinskih organizacij (Estonian youth work in brief, 2007). Ministrstvo za šolstvo je odgovorno za organizacijo mladinskega dela, ki pripravlja nacionalne programe in zakonodajni okvir, podpira aktivnosti mladinskih organizacij in v ta namen daje tudi sredstva, nadzoruje namensko porabo proračunskih sredstev in koordinira organizacije in informiranje (Divjak, Šporar, 2005).

Okrožni voditelji koordinirajo načrtovanje in izvedbo smernic iz nacionalnega nivoja, izvajajo preglede nad porabo sredstev iz nacionalnih proračunov, organizirajo ukrepe za informiranje in svetovanje mladim v okrožjih. Delo v okrožju organizirajo posebni mladinski delavci, ki tudi svetujejo ostalim mladinskim delavcem. Hkrati okrožni voditelji tesno sodelujejo z lokalnimi voditelji. Na ravni okrožja delujejo guvernerji okrožja, ki oblikujejo in implementirajo nacionalne programe na ravni okrožja, nadzorujejo razdeljevanje in porabo proračunskih sredstev ter organizirajo informiranje in svetovanje. Občinski in mestni sveti pa določajo prioritete mladinskega dela na svojem območju in podpirajo mladinske programe mladinskih organizacij, ki delujejo na območju določene lokalne skupnosti. Posebej je določeno tudi, da lahko mladinske organizacije občini, na območju katere delujejo, podajajo predloge glede oblikovanja mestnih oziroma občinskih razvojnih programov (prav tam).

Lokalni voditelji odločajo, kateri bodo glavni cilji mladinskega dela na njihovem območju in v kakšnem obsegu ga bodo izvrševali. Naloge mestnih uprav so, da določajo prioritete na njihovem območju in podpirajo programe njihovega območja (prav tam). Lokalna raven tako (Youth Work Concept of Estonia, v: Gradivo za regijski posvet, 2005):

- organizira in spodbuja mladinsko delo znotraj svojega območja,
- v razvojnem načrtu opredeli prioritete mladinskega dela in določi višino sredstev v svojem proračunu,
- ustvarja pogoje za sodelovanje nevladnega sektorja pri načrtovanju in organizaciji mladinskega dela,
- izvaja nadzor nad porabo sredstev, ki se črpajo oz. dodeljujejo iz proračuna lokalne skupnosti.

Mladi lahko dobijo informacije v mladinskih informativnih centrih v vsakem okrožju, saj so razvili državni sistem svetovalnih centrov. V teh delajo mladinski delavci z različnimi izobrazbenimi ozadji (socialni delavci, psihologi ...). Estonija je tako ena od držav, kjer je mladinsko delo razumljeno kot ena od osnovnih poklicev. Šolski mladinski delavci (»hobby leaders«) imajo stalna usposabljanja in medslužbena dodatna usposabljanja o področju mladih (posebni centri za to: Viljandi Cultural College, Tallinn Pedagogical Seminar). Prav tako imajo različna izobraževanja zaposleni v nevladnih organizacijah (za voditelje taborov in podobno) (prav tam).

Na nacionalni ravni je za oblikovanje in koordiniranje implementacije mladinskega dela največkrat zadolženo ministrstvo za šolstvo ali družino. Ker pa področje mladine sodi tudi v krog drugih ministrstev, se velikokrat ustanovijo posebni sveti za koordinacijo. Pomembno je, da je mladinsko delo izvedeno čim bližje uporabnikom, to je mladini. Iz tega razloga imajo regionalne in lokalne oblasti veliko pristojnosti, najpogostejše izvajalke storitev pa so mladinske organizacije. V mladinski politiki imajo določena tudi načela mladinskega dela, načela organiziranja mladinskega dela²², področja mladinskega dela in vloge posameznih akterjev, pri katerih pa se bolj kot na javno osredotoča na zasebno sfero (vloga družine, mladinskih delavcev). Javni mladinski center je najpomembnejši akter med javnimi ustanovami na področju mladinskega dela (prav tam).

Najpomembnejše težave in prioritete, s katerimi so soočajo, so (Estonian youth work in brief, 2007) financiranje neformalnega izobraževanja, razvoj strukture mladinskega dela, potrjevanje področja mladinskega dela, razvoj informiranja in svetovanja mladim. Prav tako je precej šibko razvito področje aktivnega državljanstva (Bois-Reymond, 1999) oziroma izobraževanja za le-to. Problematično je tudi, da se precej osredotočajo na to, da imajo estonsko in neestonsko mladino (ruski priseljenci). Veliko dokumentov delijo na to, kdo je za koga odgovoren (tudi izobraževanja za šolske mladinske delavce so razdeljena glede na to).

Zanimivost estonske mladinske politike pa je to, da definirajo mlade v starosti od 7 do 26 let in tako starostno ne ločujejo otrok in mladih. Ta starostna opredelitev naj bi vodila do tega, da bodo otroci skozi odraščanje imeli lažji in boljši dostop do mladinskega dela (prav tam).

Literatura

1. Bois-Reymond, M. (1999): Youth policy in Sweden. Report by the International Group of Experts. Budapest: European steering committee for youth. Pridobljeno s svetovnega spleta: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/IG_Coop/YP_Sweden_en.pdf.
2. Divjak, T., Šporar, P. (2005): Primerjalno pravna analiza mladinske zakonodaje v Evropi. Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladnih organizacij.
3. Estonian youth work in brief. Pridobljeno s svetovnega spleta <http://www.ungdomslov.no/int/estland2.pdf>.
4. Gradivo za regijski posvet. (2005). Interno delovno gradivo. Maribor.
5. Nova spodbuda za evropsko mladino: Bela knjiga Evropske komisije (2002). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad za mladino.
6. Sweden. Pridobljeno s svetovnega spleta <http://www.infoyouth.org/article1457.html>.
7. Swedish national youth policy. Pridobljeno s svetovnega spleta: <http://www.ungdomsstyrelsen.se/kat/0,2070,1413,00.html>.
8. Škulj, J. (2006): Komentar k primerjalno pravni analizi mladinske zakonodaje v Evropi. Movit NA Mladina
9. The Swedish Youth Report on the Implementation of the World Programme of Action for Youth (2005). Pridobljeno s svetovnega spleta <http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/wpaysubmissions/sweden.pdf>.
10. Youth work in Estonia. Pridobljeno s svetovnega spleta www.entk.ee/failid/yothworkEST.doc.